

Ruimtelijke onderbouwing t.b.v. aanvraag Omgevingsvergunning 'Wessingboerbos'

Het combineren van landbouw en natuur op het perceel kadastraal bekend, gemeente Onstwedde, sectie R, perceelnummer 458

Inhoud

1. Beschrijving van het project	4
Situering	4
Historie	5
2. Relatie met het geldende bestemmingsplan	8
3. Beleidskaders.....	10
4. Ruimtelijke effecten van het project.....	15
Landbouw, natuur en landschap	15
Waterhuishouding.....	16
Milieu.....	16
Stedenbouw, monumentenzorg en welstand.....	16
Cultuurhistorie en archeologie.....	19
Infrastructuur, mobiliteit en parkeren	19
Voorzieningen en verzorgingsstructuur	19
5. Participatie	20
6. Situatietekening en beplantingsplan.....	21
7. Planning.....	25
8. Risico's en kansen.....	26
Bijlage	27

1. Beschrijving van het project

Oplossingen voor de grote globale uitdagingen waar we anno 2022 mee te maken krijgen, kunnen gezocht worden in het lokale. Dat is onze overtuiging. De **achteruitgang van de biodiversiteit**, waar het **bodemleven** een wezenlijk onderdeel van uitmaakt, is daar een belangrijk voorbeeld van. De diversiteit aan planten en dieren in Nederland gaat met name in het agrarische cultuurlandschap hard achteruit. Het **kwetsbare systeem van onze voedselketens** is daarnaast niet duurzaam en houdbaar. Actuele ontwikkelingen als oorlog en een pandemie maken dat zichtbaar. Bovendien hebben we te maken met **klimaatverandering**: we moeten met zijn allen minder CO2 uitstoten en meer CO2 vastleggen om snelle opwarming van de aarde tegen te gaan.

Het huidige landbouwsysteem loopt door de omvang en intensiviteit van de productie in ecologisch, economisch en sociaal opzicht **tegen grenzen aan**. Daarmee is een kantelpunt bereikt. Het landbouwsysteem heeft een grote invloed op de biodiversiteit in het landschap; op de voedselketens en op klimaatverandering. Het **besef** dat het anders moet groeit.

De doelstellingen zijn samengevat: de biodiversiteit vergroten, landschappelijke waarden versterken, CO2 vastleggen, voedselzekerheid creëren, bijdragen aan een veerkrachtig en vitaal platteland, versterken van de bewustwording en educatie op bovenstaande punten.

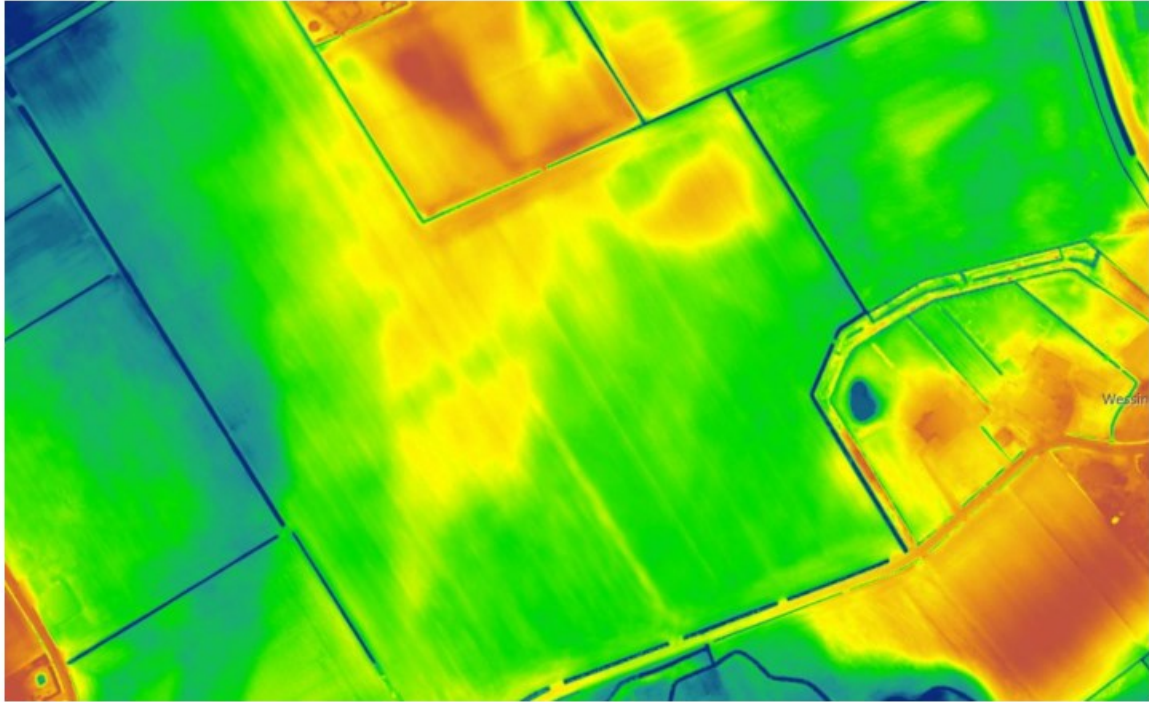
Situering

Het Wessingboerbos wordt aangelegd in Wessinghuizen, op het kadastrale perceel OWD00 - R1764. De plannen voor fase 1 t/m 3 (zie pagina 15) beslaan samen 5 hectare.

Bij het opstellen van het ontwerp vormt de **gebiedskennis** de belangrijke basis. De subtiële hoogteverschillen in het gebied kunnen in een agro-ecologisch systeem benut worden. Ook kennis van de bodem is van groot belang bij de aanplant. Aangezien de percelen in Wessinghuizen al generaties in familiebezit zijn, is kennis van hoogte, bodem en waterhuishouding aanwezig.

Situatie oktober 2021, gezien vanaf de Wessinghuizerweg.

Hoogtekaart van Wessinghuizen en omgeving. Aan de oostkant zien we een kronkelende laagte (blauw). Dit is een restant van de voormalige Eemsloop. Binnen het perceel is het laagste punt +1,16 (donkerblauw) en het hoogste punt is +2,65 (oranje).

Bodemkaart van Wessinghuizen en omgeving. Het gele kader geeft de percelen weer.

Lichtroze: Hn21 = veldpodzol (leemarm, zwak lemig fijn zand) GWT VII.

Blauw: zVz = meerveengronden op zand, beginnend ondieper dan 120 cm, GWT III.

Oudroze: Hn23 = Veldpodzol: lemig fijn zand. GWT VI.

Blauw/grijs (langs de Mussel Aa): Abv = venige beekdalgronden. GWT III.

Historie

Wessinghuizen wordt voor het eerst genoemd in een akte uit 1472 waarin een huis en hof in “d’burscapp Wertzinge huzen” worden verkocht aan [redacted] eigenaar van de burcht in Wedde. Lang voordat het huidige gehucht werd gesticht, was het gebied al bewoond. In 1927 heeft [redacted] archeologisch onderzoek gedaan aan drie grafheuvels uit de **Jonge Steentijd**. Ten oosten van de grafheuvels werden urnenvelden gevonden die wijzen op bewoning voor 1000 voor Christus.¹ De **archeologische waarden** zijn een belangrijk gegeven voor het gebied.

¹ Abbes et al., Landschapsbiografie van Westerwolde (2022). P. 450.

Kaart uit Atlas van Beckeringh, 1767-1781. Wessinghuizen staat aangegeven als Wersinghuizen. Rondom het gehucht is veel bos ingetekend.

Hottingerkaart van omstreeks 1788. Het Wessingboerbos is als groot, bijna driehoekig bos ingetekend.

Historische kaarten vertellen ons veel over het vroegere karakter en de identiteit van het landschap. De Hottingerkaart (1788) is op kleinere schaal ingetekend dan de kaart van Beckeringh (1767-1781) en geeft een goed beeld van het Wessingerhuizer landschap in de 18^e eeuw. Wessinghuizen bestond uit twee essen en hooilanden langs de Ruiten Aa en Westerwoldse Aa. De hooilanden en essen werden **omzoomd met bomen**. De marke bestond voor het grootste deel uit woeste grond: zandheide, heide en verder naar het noordwesten ook hoogveen. Dwars door de marke lag de weg van Wedde naar Onstwedde. Ten noorden van Wessinghuizen lag het **Wessingboerbos**, één van de weinige bossen in Westerwolde destijds. Het Wessingboerbos was in 1829 al voor een groot deel verdwenen.²

Op het Bonneblad van omstreeks 1900 zien we dat de hooilanden waren omringd met vele **houtsingels**. Er stonden vooral eiken, wilgen, vlieren en bramenstruiken. De woeste grond is deels ontgonnen. Ten zuiden van Wessinghuizen zien we de es van Wessinghuizen en de Westeresch van Veele in gebruik als akkercomplex. Daarnaast liggen de hooilanden voor het vee. Het **hedendaagse landgebruik** is omgekeerd: de woeste gronden van destijds zijn nu in gebruik als akkerbouwgrond, terwijl de hooilanden en akkers natuurgebied zijn geworden.

Het Bonneblad van omstreeks 1902: de landschapsstructuren rondom Wessinghuizen zijn duidelijk zichtbaar. Het gele kader geeft de ligging van de huidige percelen weer. De verdwenen landschapsstructuren worden binnen het project hersteld.

² Abbes et al., Landschapsbiografie van Westerwolde (2022). P. 451 en 452.

2. Relatie met het geldende bestemmingsplan

Huidige bestemming

De huidige **bestemming** van het betreffende perceel in de gemeente Stadskanaal (OWD00 - R1764) is **Agrarisch - Landschappelijke waarde** (zie bijlage). Op 11 januari 2023 publiceerde de gemeente Stadskanaal het ontwerpbestemmingsplan. Hierin wordt het perceel aangegeven met de bestemming **Agrarisch**. In deze onderbouwing wordt uitgegaan van het op dit moment (21-3-2023) geldende bestemmingsplan.

De voorgenomen plannen sluiten grotendeels aan bij de voorschriften in het bestemmingsplan. De landschappelijke waarden worden namelijk hersteld en de aanwezige natuurlijke en cultuurhistorische waarden worden behouden en zelfs versterkt. Het kleinschalige karakter van het gehucht wordt ontwikkeld, waardoor een afwisseling van openheid en verdichting beter zichtbaar wordt. Alhoewel in het nieuwe ontwerpbesluit de waarde 'landschappelijk waardevol open' wordt toegekend aan het perceel, is het landschap vanuit cultuurhistorisch perspectief aantoonbaar halfopen. De identiteit van het gehucht Wessinghuizen wordt versterkt, doordat de verdwenen halfronde singelstructuur wordt hersteld. De gebiedspartijen die vertegenwoordigd waren in het Landschapsconvenant van Westerwolde³ waren uiterst positief over deze landschappelijke ontwikkeling.

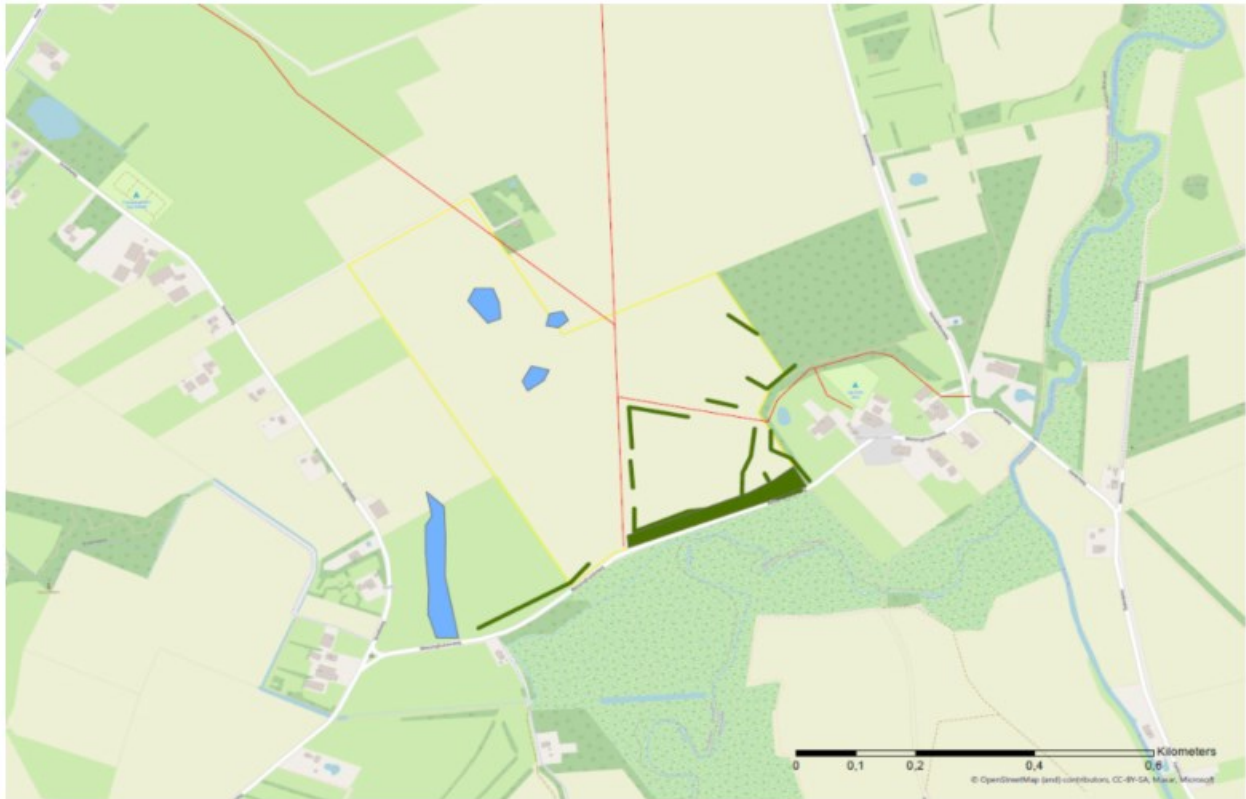
Aanleiding vergunningsprocedure

Het enige strijdige aspect met het huidige bestemmingsplan en het ontwerpbestemmingsplan is het planten van fruitbomen. Dit is de reden van aanvraag van de Omgevingsvergunning. Binnen de huidige kaders wordt de aanplant van fruitbomen als 'fruitteelt' gezien, alhoewel de definitie in het bestemmingsplan ontbreekt. De meest recente landelijke ontwikkelingen zijn echter dat agro forestry cq voedselbossen (waarin fruitbomen een belangrijke rol spelen) als onderdeel van het bouwplan van een akkerbouwer gestimuleerd wordt. Hiermee wordt het als gewone landbouwvorm aangenomen. Voedselbossen hebben sinds 2019 zelfs een eigen gewascode gekregen (nr. 1940), om agrariërs te stimuleren om de overstap te maken naar agro forestry. De functie en invulling van het betreffende perceel blijven hetzelfde, namelijk agrarisch met waarden.

In dit plan wordt er daarom uitgegaan van de aanleg van landschapselementen <0,5 ha (de windsingels zijn de landschapselementen). De overige invulling van het perceel is agrarisch van aard. Het toestaan van fruitbomen op dit perceel zal een tegemoetkoming zijn naar duurzaamheid van de landbouw op de lange termijn in de gemeente Stadskanaal. De fruitbomen worden in landschapshistorisch-onderbouwde lijnen aangeplant en inspireert daarmee nieuwe initiatieven. Het cultuurhistorische landschap van de regio Westerwolde wordt hiermee op de kaart gezet. Toekomstbestendige plannen moeten altijd met oog voor het verleden gemaakt worden.

In hoofdstuk 6 is de ruimtelijke impact en visuele verschijningsvorm van het Wessingboerbos op diverse kaarten verduidelijkt (P. 17 en P.18).

³ [Link](#) naar uitgebreide informatie Landschapsconvenant.

Historische structuren, aangegeven op de topografische kaart. In het groen zijn de oude houtsingels aangegeven. Deze historische structuren vormen de basis voor het Wessingboerbos: volledig opgenomen in het oude cultuurlandschap.

3. Beleidskaders

Provinciaal

In het Omgevingsbeleid is al het bestaande provinciale beleid voor de fysieke leefomgeving samengevoegd in een Omgevingsvisie en Omgevingsverordening.

Onderstaande kaders zijn afkomstig en de geconsolideerde Omgevingsverordening van de provincie Groningen (november 2022).

Titel 2.2 Zorg voor ruimtelijke kwaliteit - Artikel 2.8 Inpassing van ruimtelijke ontwikkelingen

De toelichting op een bestemmingsplan dat betrekking heeft op het buitengebied, biedt afhankelijk van en evenredig aan de aard, omvang en ruimtelijke gevolgen van een ruimtelijke ontwikkeling, inzicht in:

- a. de ontwikkelingsgeschiedenis van het gebied;
- b. de bestaande stedenbouwkundige, cultuurhistorische en landschappelijke kwaliteiten van het gebied;
- c. de inpassing van de met het plan mogelijk gemaakte ruimtelijke ontwikkelingen in de directe en in de ruimere omgeving;
- d. de maatregelen die nodig worden geacht om eventuele aantasting van kwaliteiten en waarden binnen of buiten het plangebied als gevolg van de ruimtelijke ontwikkeling te salderen of te compenseren;
- e. de bijdrage die de met het plan mogelijk gemaakte ruimtelijke ontwikkeling kan leveren aan de bestaande of nieuwe kwaliteiten en waarden.

De ontwikkelingsgeschiedenis van het gebied wordt behandeld in hoofdstuk 1 van dit rapport. De bestaande stedenbouwkundige, cultuurhistorische en landschappelijke kwaliteiten zijn te lezen in hoofdstuk 1 en 4 van dit rapport. De inpassing van de ruimtelijke ontwikkeling en de bijbehorende maatregelen worden behandeld in hoofdstuk 4, en de bijdrage aan kwaliteiten en waarden wordt omschreven in de hoofdstukken 4, 5 en 6.

Titel 2.13 Bescherming landschap en kernkarakteristieken

Het voorgenomen plan valt niet onder de genoemde beschermde en/of nationale landschappen en/of kernkarakteristieken zoals beschreven in de Omgevingsverordening van de Provincie Groningen.

Onderstaande kaders zijn afkomstig van de geconsolideerde Omgevingsvisie van de provincie Groningen (juni 2022).

Versterking ruimtelijke kwaliteit

Ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk, met behoud of versterking van de ruimtelijke kwaliteit.

- Bij gebruikswaarde gaat het om een efficiënte inrichting van het gebied voor uitoefening van de daaraan toegekende of toe te kennen functies.
- Bij belevingswaarde gaat het om de sfeer en allure van het gebied, het behoud van gebouwd cultuurhistorisch erfgoed en de herkenbaarheid van de historisch gegroeide stedenbouwkundige en landschappelijke structuur.
- Bij toekomstwaarde gaat het om de toekomstbestendigheid van de maatregelen die ten behoeve van de gebruiks- en de belevingswaarde worden genomen.

Een hoge ruimtelijke kwaliteit is van belang om de provincie Groningen aantrekkelijk te laten blijven om te wonen, werken en recreëren. Dynamische steden, dorpen waar veel te beleven valt, een

mooie woonomgeving en mooie natuur dragen allemaal bij aan de aantrekkingskracht van onze provincie. De provincie richt zich op het bieden van kansen die zich voordoen in lokale en regionale situaties. Daarbij geeft de provincie ruimte aan maatwerk.

Provincie Groningen wil de waarde van het buitengebied voor natuur en recreatie ontwikkelen en de landschappelijke kernkarakteristieken behouden en waar mogelijk versterken. Ook heeft de provincie zich als doel gesteld het buitengebied als woongebied aantrekkelijk te houden en bedrijven de mogelijkheid bieden om zich te vestigen in vrijkomende bebouwing en zich daar te ontwikkelen. Omdat de inrichting van het buitengebied zowel vitaal als duurzaam dient te zijn, is daarnaast zuinig ruimtegebruik een belangrijk uitgangspunt. Hiervoor zijn regels opgenomen in de Omgevingsverordening.

Vitale landbouw

Groningen is een landbouwprovincie. Zo'n 80% van het landoppervlak is agrarische grond. De landbouwsector heeft voor een groot deel onze karakteristieke landschappen gevormd en is van groot belang voor de plattelandseconomie. De landbouwsector zit in een transitie. Agrarische ondernemers worden vandaag de dag sterk uitgedaagd om marktgericht en milieubewuster te produceren, en om oog te hebben voor natuur en landschap, diervriendelijk produceren en andere maatschappelijke belangen. Het mede door hen gevormde cultuurlandschap staat ook onder druk door schaalvergroting. Er is een toenemende vraag naar de productie van (diervriendelijk en biologisch geproduceerd) voedsel en groene grondstoffen. Ook wordt productie voor andere sectoren (biobased economy) steeds belangrijker.

Schaalvergroting en modernisering van de landbouw, hoe belangrijk ook voor de plattelandseconomie, kan op gespannen voet staan met onze landschaps- en natuurdoelen en andere maatschappelijke wensen.

Wij staan voor de duurzame ontwikkeling van de landbouw. De verduurzaming van de landbouw zien wij nadrukkelijk als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de sector en de maatschappelijke omgeving. Ons beleid is deels generiek beleid voor de gehele agrarische sector.

De verdere ontwikkeling en versterking van de biologische sector ondersteunen wij de komende jaren extra. Ook stimuleren wij innovatieve projecten die een impuls kunnen geven aan de duurzame ontwikkeling van de landbouw. Voor een deel doen we dit in Noord-Nederlands verband, onder de vlag van de AgroAgenda Noord-Nederland. In de komende jaren willen wij daarnaast met een gericht stimuleringsprogramma de biologische sector in Groningen versterken.

Vergroten biodiversiteit

Natuur is een van de kenmerkende karakteristieken van onze provincie. We koesteren deze karakteristiek en waar nodig versterken we hem met oog voor de omgeving. Met ons natuurbeleid zetten we ons in voor internationale doelen voor biodiversiteit. We werken aan een toekomstbestendige, robuuste, schone, gevarieerde en tegelijk beleefbare natuur. Dat doen we langs verschillende wegen en met allerlei activiteiten.

Ook gebieden buiten het Natuurnetwerk Nederland hebben we waardevolle natuurwaarden, die we beschermen en versterken door o.a. een adequate ruimtelijke bescherming en stimuleren van gericht beheer en het versterken van de groenblauwe dooradering.

Conclusie

De voorgenomen plannen sluiten vanwege de belevingswaarde en de landschappelijk herstelde structuren aan bij de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening van de Provincie Groningen. Ook sluit deze vorm van modernisering in de landbouw, aansluitend bij de landschaps- en natuurdoelen, aan bij de agenda *Vergroten biodiversiteit* en *Vitale landbouw* van de provincie Groningen.

Gemeentelijk

Bestemmingsplan gemeente Stadskanaal

Het voorgenomen plan heeft betrekking tot twee voorwaarden uit artikel 5, Agrarisch – Landschappelijke waarde, uit het bestemmingsplan van de gemeente Stadskanaal: artikel 5.1 en 5.7.

5.1. Bestemmingsomschrijving

De op de plankaart voor '[Agrarisch - Landschappelijke waarde](#)' aangewezen gronden zijn bestemd voor:

- a. uitoefening van een agrarisch bedrijf;
- b. behoud en herstel van de landschappelijke waarden;
- c. bescherming van het open karakter van het landschap, voorzover de gronden op de plankaart zijn aangeduid met landschappelijk waardevol open;
- d. behoud van de aanwezige natuurlijke waarden;
- e. behoud van de cultuurhistorische waarden;

alsmede voor:

- f. dagrecreatie;
- g. verkeer, uitsluitend voorzover het de bestaande wegen betreft;

met dien verstande dat:

- h. de doeleinden ten aanzien van natuurlijke en landschappelijke waarden worden nagestreefd door middel van behoud, herstel en/of ontwikkeling van de volgende essentiële ruimtelijke kenmerken:
 1. kleinschaligheid;
 2. grote afwisseling van openheid en verdichting;
 3. cultuurhistorisch waardevolle essen, die worden gekenmerkt door openheid;
 4. reliëf in de vorm van de stuwrug en essen en steilranden in de beekdal;
 5. bosjes, weg- en kavelbeplantingen, poelen en meanders en beekdalbegeleidende beplantingen;
 6. de bebouwing kent een meer verspreid karakter;
- i. in het doel behoud en herstel van de landschappelijke waarden het aanbrengen van landschapselementen groter dan 0,5 ha niet is begrepen;
- j. in het doel uitoefening van een agrarisch bedrijf boom- en fruitteelt niet zijn begrepen met uitzondering van de teelt van niet-opgaande gewassen;
- k. mestopslagplaatsen en mest - en sleufsilos, buiten het op de plankaart aangegeven "[bouwvlak](#)", niet in het doel uitoefening van een agrarisch bedrijf zijn begrepen;
- l. het doel dagrecreatie is beperkt tot de inrichting en het gebruik van de bestaande dagrecreatieve terreinen en van dagrecreatieve voorzieningen;
- m. van de in de bestemming begrepen wegen het aantal rijstroken ten hoogste twee mag bedragen;
- n. in het doel uitoefening van een agrarisch bedrijf het opwekken van elektriciteit door middel van (Co-)vergisting van mest en/of landbouwproducten niet is toegestaan;
- o. in het doel "uitoefening van een agrarisch bedrijf" houtteelt niet is toegestaan;
- p. voorzover de gronden op de plankaart zijn aangegeven met de bestemming Beschermd dorpsgezicht tevens de in artikel [28](#) opgenomen regeling van toepassing is;

- q. het oprichten van windturbines is toegestaan, behalve op de gronden aangegeven met "landschappelijk waardevol open";
- r. de uitoefening van veehouderijen, waaronder mede begrepen intensieve veehouderijen en neventakken van intensieve veehouderijen bij bestaande bedrijven is beperkt tot het bestaande agrarische bedrijf.

De uitoefening van het agrarisch bedrijf zal in stand gehouden worden. Landschappelijke en cultuurhistorische waarden worden behouden en hersteld (zie hoofdstuk 1, 2 en 4). De natuurlijke waarden worden daarbij in acht genomen (zie bijlage Quicksan Wet natuurbescherming Wessingboerbos). Fruitteelt is niet inbegrepen, maar de voorgenomen plannen vallen onder agro forestry; een wezenlijk andere productiemethode ten opzichte van fruitteelt.

5.7. Aanlegvergunning

- s. Het is verboden zonder of in afwijking van een schriftelijke vergunning (aanlegvergunning) van Burgemeester en wethouders de volgende werken, geen bouwwerken zijnde, of werkzaamheden uit te voeren:
 - 7. ontgronden, ophogen, afgraven, afschuiven of egaliseren van gronden;
 - 8. het rooien of kappen van beplantingen;
 - 9. teelt van laan- en parkbomen;
 - 10. het aanleggen van dagrecreatieve voorzieningen;
 - 11. het aanleggen of verwijderen van ondergrondse leidingen;
 - 12. het aanbrengen van lijnvormige beplantingen;
 - 13. het aanbrengen van landschapselementen groter dan 0,5 ha;
 - 14. het aanbrengen van drainage en/of greppelsysteem;
 - 15. het graven en dempen van sloten en andere watergangen, het vergroten of verkleinen van het doorstromingsprofiel en het aanbrengen en verwijderen van dammen en stuwen.
- t. De onder a bedoelde vergunning is niet vereist indien het werken en/of werkzaamheden betreft die het normale onderhoud tot doel hebben.
- u. Voorzover voor meerdere werken en/of werkzaamheden vergunningen worden gevraagd en deze in één (inrichtings)plan zijn ondergebracht, wordt dit plan in zijn geheel in de beoordeling betrokken.
- v. De onder a bedoelde vergunning mag geen onevenredige afbreuk doen aan de in lid [5.1](#) omschreven waarden.

Binnen dit project worden lijnvormige beplantingen aangelegd < 0,5 ha. De lijnvormige beplantingen bestaan uit streekeigen windsingels. Zij vormen de basis van de landschappelijke inpassing en de te herstellen cultuurhistorische waarden zoals benoemd in artikel 5.1.e.

Toekomstvisie 2025: 'De hoofdstad van de Veenkoloniën, pionieren in de proeftuin'

Onder de naam 'De hoofdstad van de Veenkoloniën, pionieren in de proeftuin' heeft Stadskanaal in 2009 de Toekomstvisie voor de periode tot 2025 vastgesteld. Deze Toekomstvisie 2025 betreft een actualisering van de eerdere Toekomstvisie 2000. De toekomstvisie bevat dromen en wensbeelden. Met betrekking tot duurzaamheid is opgenomen dat Stadskanaal innoveert op het gebied van duurzaamheid, zowel wat betreft materiaalkeuze als het gebruik van energie. Stadskanaal is een duurzame gemeente die zowel bedrijven als particulieren veel alternatieve energiebronnen biedt.

Het Veenkoloniale gebied speelt op landbouwgebied – met een mix van nieuwe, innovatieve en oude gewassen - een belangrijke rol in kwesties over het terugdringen van milieubelasting en

voedselvraagstukken. De landbouwsector heeft in principe de ruimte voor innovaties, met onder meer nieuwe technieken, nieuwe teelten, waterhuishouding, energie. Ook kan de agrarische sector verbreden met onder meer activiteiten op het gebied van toerisme, zorg en landschapsbeheer. Bestaande agrarische bedrijven mogen neventakken ontwikkelen om extra inkomsten te verwerven. Agrarische bedrijfsgebouwen mogen alternatieve functies krijgen vanwege de terugloop van het aantal agrarische bedrijven. Dit om de leefbaarheid van het platteland te behouden.

Conclusie

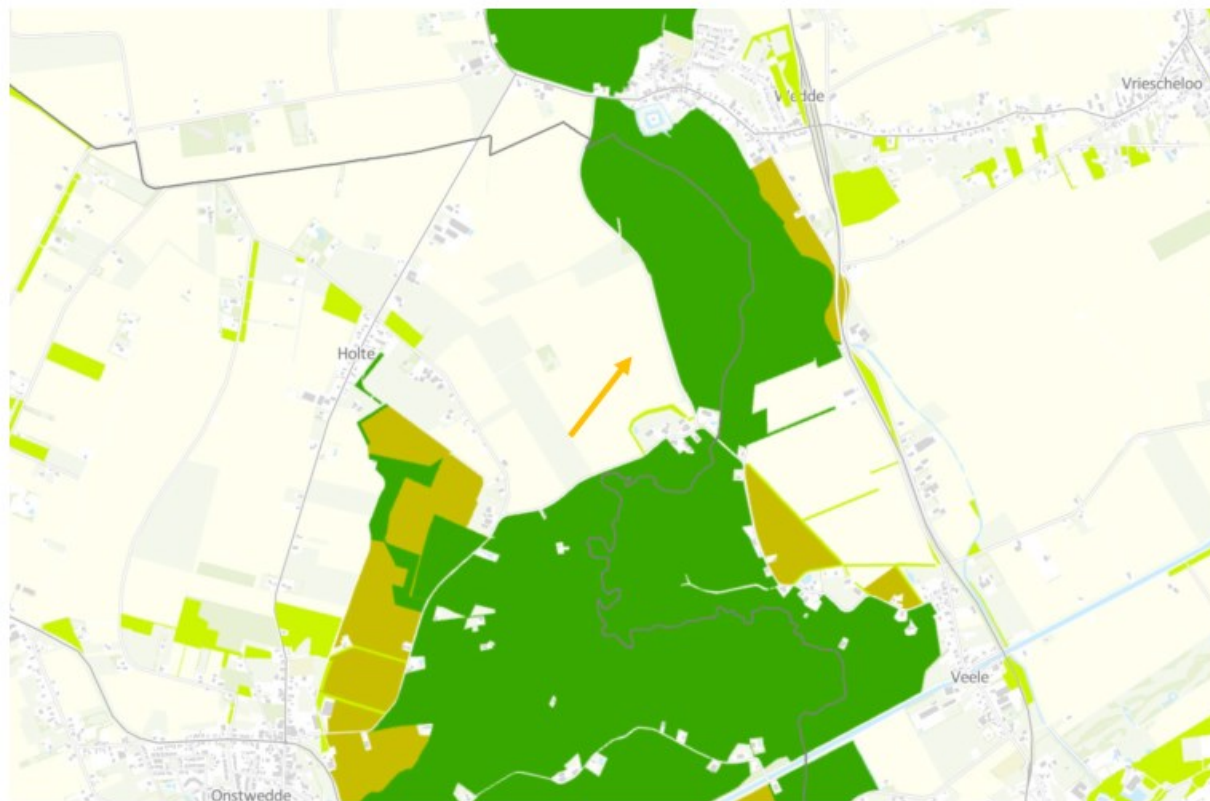
De voorgenomen ontwikkeling van het Wessingboerbos draagt bij aan innovatie op het gebied van duurzaamheid zoals beschreven in de Toekomstvisie 2025 van de gemeente Stadskanaal. Het huidige bestemmingsplan

4. Ruimtelijke effecten van het project

Landbouw, natuur en landschap

Het open akkerbouwperceel zal omgevormd worden naar een half besloten landschap, waarin de inheemse singels de basis vormen voor landschapsherstel. Er wordt veel zorg besteed aan de landschappelijke inpassing, gebaseerd op de landschapshistorie. Het ruimtelijk effect is groot, maar cultuurhistorisch volledig onderbouwd. Het agrarische karakter van het gebied blijft bestaan. Gevolgen voor de aanwezige ecologische waarden (planten, zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën, vissen en ongewervelden) worden behandeld in de bijlage (Quickscan Wet natuurbescherming).

De gebieden ten zuiden en noordoosten van Wessinghuizen behoren tot het **NNN** (Natuur Netwerk Nederland). Ten zuiden van Wessinghuizen ligt de Westeresch, eigendom van Staatsbosbeheer. Ten oosten van de Kempkebosweg liggen kruidenrijke graslanden en – akkers, maar ook diverse gemengde bosjes. De meandering van de Westerwoldse Aa, Ruiten Aa en Mussel Aa en de naastgelegen kruidenrijke hooilanden zijn in het kader van de Herinrichting hersteld. Op de kaart is goed te zien dat de percelen in Wessinghuizen een ontbrekende schakel vormen in het natuurnetwerk (zie gele pijl). De percelen zouden een positieve **corridor** of **stapsteen** kunnen zijn voor flora en fauna. Dit wordt beaamd door de Quickscan Wet natuurbescherming (zie bijlage).

NNN-gebied rondom Wessinghuizen. Donkergroen is NNN-natuurgebied, okergeel is NNN-beheergebied en in limegroen zijn de bos- en natuurgebieden buiten de NNN aangegeven. De oranje pijl geeft de mogelijke verbinding aan die het Wessingboerbos kan realiseren.

De naastgelegen akkerbouwpercelen zullen geen hinder ondervinden van de beplanting van het Wessingboerbos. De beplanting zal namelijk minimaal 10 meter van de sloten worden aangeplant. Langs de kavelgrens lopen sloten van 4 tot 5 meter breed. De afstand tot het naastgelegen perceel bedraagt daarmee 14 tot 15 meter. Daardoor wordt er rekening gehouden met schaduwwerking op de naastgelegen percelen. De waterhuishouding blijft onveranderd.

Waterhuishouding

De waterhuishouding blijft ongewijzigd. De in het plangebied aanwezige sloten worden op hetzelfde peil beheerd. De uitslag van de digitale watertoets t.b.v. het voorgenomen plan is: *geen belang procedure* (zie bijlage).

Het voorliggende plan heeft geen negatieve gevolgen voor de waterhuishouding.

Milieu

De voorgenomen werkzaamheden geven geen aanleiding voor geluidshinder. Het perceel wordt, in vergelijking met voorgaande jaren, minder frequent bewerkt door trekkers en andere landbouwvoertuigen. De normen uit de Wet geluidshinder worden in acht genomen.

De luchtkwaliteit zal positief beïnvloed worden door aanplant van houtige gewassen. Bomen en struiken geven zuurstof af aan de lucht, terwijl ze koolstofdioxide uit de lucht opnemen en filteren. Bovendien zal het aantal mechanische bewerkingen, waarmee uitstoot gepaard gaat, op het perceel afnemen.

De kwaliteit van de bodem zal niet worden aangetast. Het aanplanten van een agro forestry-systeem biedt kansen voor verbetering van het bodemleven, de bodemstructuur, verbetering van het zelfreinigend vermogen en daarnaast extra habitat voor bestuivers en plaagbestrijders. Er zijn derhalve geen nadelige effecten voor de bodem te verwachten.

De externe veiligheid wordt in de voorgenomen plannen niet beïnvloed. Opslag, transport en gebruik van gevaarlijke stoffen zijn in dit initiatief niet van toepassing.

De bewoners van Wessinghuizen zullen geen veranderd uitzicht vanuit hun woning ervaren. Er is geen woonadres dat direct uitkijkt op het perceel. De dichtstbijzijnde bewoning met uitzicht op het perceel is gesitueerd aan de Streekweg in Höfte (600 m hemelsbreed). Deze bewoners zijn geïnformeerd en betrokken bij het plan. Ze helpen mee als vrijwilliger en zijn van mening dat hun uitzicht positief wordt beïnvloed.

Stedenbouw, monumentenzorg en welstand

In het projectgebied bevinden zich geen rijks- of gemeentelijke monumenten (gebouwen). Daarnaast houdt het plan rekening met historische beplantingsstructuren, omliggende beplanting en cultuurhistorische lijnen in het landschap.

Naast het plangebied staat een Rijksmonumentale boerderij (Wessinghuizerweg 15, 9591 VJ ONSTWEDDE). De boerderij wordt omschreven in het monumentenregister van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed onder monumentnummer 34178. In het register wordt omschreven: "Grote boerderij van het Westerwoldse type. Vier vensters diep voorhuis met lage zoldervensters; voorgevel gesloten. Schuurtopgevel gemetseld." Over het erf en de directe omgeving van de boerderij wordt niets omschreven. Relaties met beplanting en/of openheid worden niet gesignaleerd. Daarmee vormt de ontwikkeling van het Wessingboerbos rondom de monumentale boerderij geen belemmering en heeft het geen negatieve invloed op de cultuurhistorische waarden van de boerderij. Sterker nog: ten tijde van de bouw van de betreffende boerderij was het direct omliggende landschap kleinschaliger van aard. Deze kleinschaligheid wordt teruggebracht.

Ruimtelijke verschijningsvorm totaalplan Wessingboerbos:

1. Agro-forestrydeel = semi-transparant; 2. Bosweide = semi-transparant; 3. Natuurlijk voedselbos = dicht

Zichtlijnen vanaf de Kempkebosweg (rood):

1. Zicht op de openheid richting Streekweg
2. Zicht op inheemse singel, gelijk aan de singel rondom het gehucht Wessinghuizen
3. Zicht op de bestaande singel rondom het gehucht Wessinghuizen

Vanaf de Kempkebosweg wordt de openheid richting de Streekweg in stand gehouden, maar zal het besloten gehucht Wessinghuizen versterkt worden. Zichtlijn 2 leidt naar een nieuwe singel, maar dit is een historisch verantwoorde singel, zie uitsnede Bonneblad van omstreeks 1902 (hoofdstuk 1). Deze singel en de singels rondom het natuurlijke voedselbos vormen samen de inpassing van het plan: er worden streekeigen, autochtone soorten gebruikt. De singels gaan op in de omgeving, waarin windsingels veelvoorkomend zijn.

Zichtlijnen vanaf de Wessinghuizerweg (rood):

1. Zicht op de openheid richting Holte
2. Zicht op de semi-transparante bosweide (solitairen)
3. Zicht op de singels rondom het dichte natuurlijke voedselbos. Door de 'halve maan' van beplanting in Wessinghuizen te herstellen (zie uitsnede Bonneblad van omstreeks 1902, hoofdstuk 1) kloppen de historische structuren weer en wordt de beslotenheid van het gehucht versterkt. De 'waaivorm' van beplantingrichting NNW en NW wordt ook in ere hersteld. Het plan sluit daarmee aan op bestaande landschapsstructuren.

Zichtlijnen vanaf het ommetje van Wessinghuizen (veelgebruikte wandelroute):

1. Zicht op semi-transparante agro-forestry
2. Zicht door semi-transparante bosweide richting openheid van Holte
3. Zicht op het dichte natuurlijke voedselbos.

Vanaf het ommetje kan het Wessingboerbos van veel kanten worden bekeken. Dit werkt uitstekend voor ons educatieve doeleinde. Het open landschap richting Holte en de Streekweg blijven behouden. Daarom is er geen sprake van verstoring, maar juist van verrijking van het contrast tussen open en besloten landschap: zichtlijnen worden gestuurd.

Cultuurhistorie en archeologie

In het plan wordt rekening gehouden met historische beplantings- en landschapsstructuren, omliggende beplanting en cultuurhistorische lijnen in het landschap. Daarom past het plan goed in de omgeving, als het gaat om landschapsaspecten.

In verband met de archeologische waarde van het perceel, wordt maximaal 0,4 m diep gegraven. Van ontgronden, afgraven, egaliseren, mengen, diepploegen of ontginnen is geen sprake.

Infrastructuur, mobiliteit en parkeren

De huidige infrastructuur blijft onaangepast. De Wessinghuizerweg blijft de toegangsweg naar het perceel. De huidige dammen van het landbouwperceel worden gehandhaafd en er wordt geen verharding aangebracht. De verkeersveiligheid wordt gewaarborgd door een breed maaipad van ten minste 10 meter aan te houden voordat de beplanting begint. De in- en uitrit van de bestaande dammen blijven daardoor overzichtelijk.

Voorzieningen en verzorgingsstructuur

Het voorliggende plan heeft geen gevolgen ten aanzien van voorzieningen en verzorgingsstructuur. Dit initiatief sluit aan op de lopende activiteiten van Bio-boerderij 'Landleven'. Omwonenden zullen geen tot weinig verandering merken. Agrarische bedrijfsvoering blijft van toepassing op dit perceel. Er zal in de komende jaren minder machinaal worden gewerkt dan in de voorgaande jaren. De sociale veiligheid zal geen hinder ondervinden van de voorgenomen plannen.

5. Participatie

Op 6 december 2021 werden de eerste plannen van het Wessingboerbos gepresenteerd op een bijeenkomst van het Landschapsconvenant Westerwolde te Smeerling. De gebiedspartijen die het Landschapsconvenant vertegenwoordigen (waaronder bewoners) reageerden enthousiast. Het project Wessingboerbos werd benoemd als vooruitstrevend en als voorbeeld voor de rest van de provincie.

Op 27 augustus 2022 werd een bewonersavond georganiseerd om de eerste plannen van het Wessingboerbos te presenteren. Alle bewoners van de gehuchten Wessinghuizen, Veele en Höfte waren uitgenodigd bij kunstcentrum Artphy in Wessinghuizen, vlakbij de projectlocatie. Op deze avond waren 30 buurtbewoners aanwezig. De reacties waren louter positief en nieuwsgierig. Er waren zelfs bewoners die zich op deze avond hebben gemeld als vrijwilliger. Daaruit kan worden geconcludeerd dat er veel draagvlak is onder de buurtbewoners.

Daarnaast is er op 2 november 2022 een informatiebijeenkomst georganiseerd. De aankondiging is breed verspreid op social media, waarop veel respons kwam. Twintig bezoekers luisterden naar onze presentatie waarin de plannen verder gedetailleerd werden.

In december 2022 hebben we veel hulp gehad van vrijwilligers, die met allerhande klussen meehielpen. We versturen vanaf november 2022 elke maand een nieuwsbrief, waarin we de laatste ontwikkelingen delen. Er zijn 149 mensen geabonneerd op de nieuwsbrief en op social media heeft het Wessingboerbos momenteel 263 volgers.

6. Situatietekening en beplantingsplan

Op onderstaande plattegrond wordt de situatie, fasering en maatvoering aangegeven. De lichte lijnen geven de windsingels aan, waarbij in zwarte cijfers wordt vermeldt om welke maten het gaat.

Fasering en maatvoering Wessingboerbos. Het project omvat in totaal 5 hectare.

Het Wessingboerbos wordt opgedeeld in drie verschillende bossystemen. Fase 0 bestaat uit de aanplant van structuren. Dit zijn de windsingels die worden gevormd door inheemse bomen en struiken. Deze moet de bomen en struiken in het bos enigszins beschermen tegen extreme weersinvloeden. Het creëert als het ware een microklimaat waarin de productieplanten beter gedijen. Windbeschutting is hier het voornaamste doel.

Naast beschutting bieden de singels ook plek voor o.a. insecten en vogels. Net als in een natuurlijk ecosysteem is diversiteit in fauna ook voor ons belangrijk. Zo zorgt een goede lieveheersbeestjes populatie voor bladluisbestrijding, zorgen vogels voor bemesting en zijn er tal van andere nuttige insecten die plagen onder controle houden. Een goede verbinding tussen natuur en productie is dus heel belangrijk.

De windsingels bevatten de volgende soorten beplanting:

- *Alnus glutinosa*
- *Betula pendula*
- *Carpinus betulus*
- *Cornus mas*
- *Corylus avellana*
- *Crataegus monogyna*
- *Fagus sylvatica*
- *Ilex aquifolium*
- *Prunus spinosa*
- *Quercus robur*
- *Frangula alnus*
- *Salix aurita*
- *Salix cinerea*
- *Sambucus nigra*
- *Sorbus aucuparia*
- *Tilia cordata*
- *Viburnum opulus*
- *Rosa canina*
- *Rosa rubiginosa*

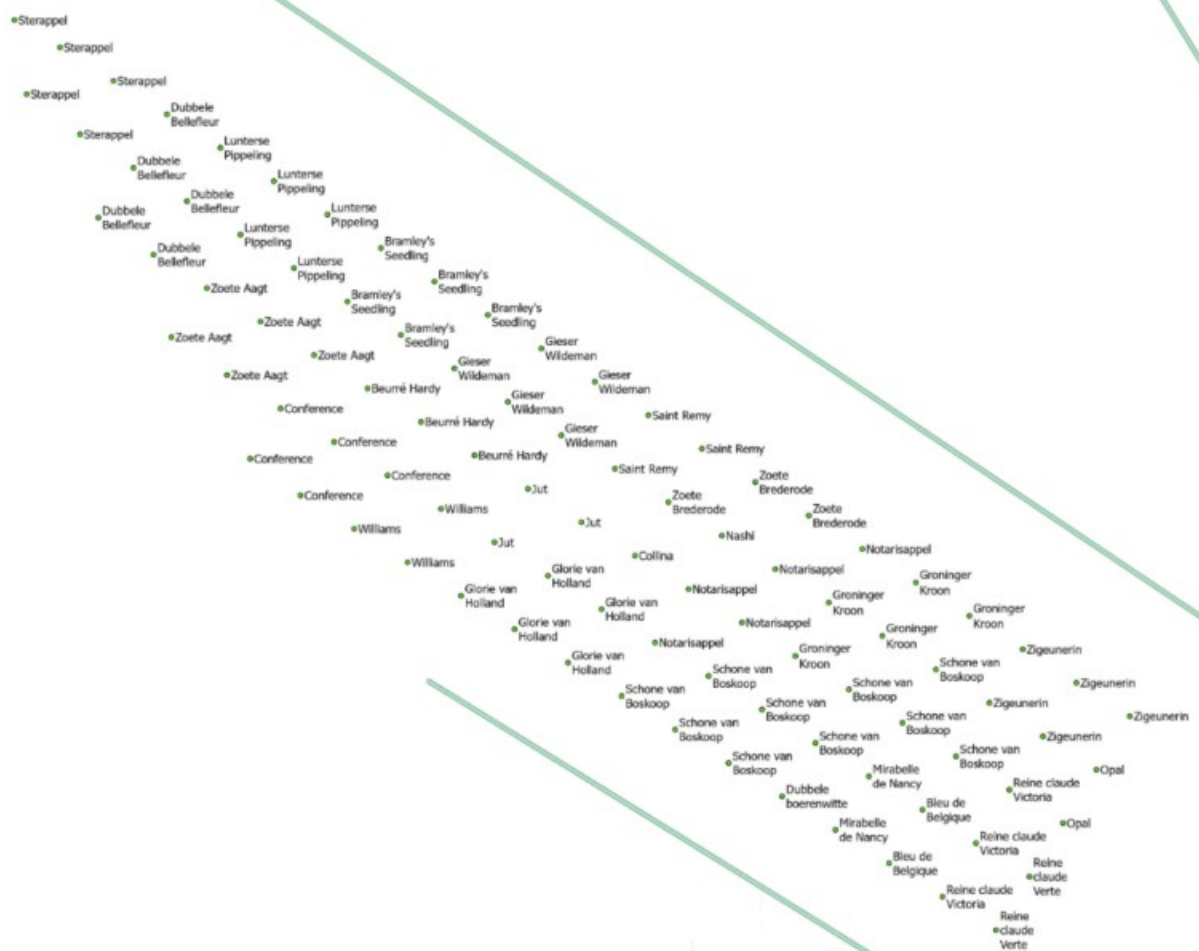
De struikvormers staan op een plantafstand van circa 1,25 meter. De boomvormers staan gemiddeld 10 meter uit elkaar. Het betreft inheems en streekeigen plantmateriaal. Bovendien maken wij, vanwege de ecologische eisen die we eraan stellen, gebruik van autochtoon gecertificeerde beplanting. Het bosplantsoen wordt in maat 60-100 aangeplant, de bomen maximaal in maat 12-14.

In de **bosweide** staan de bomen solitair, verder van elkaar af met een plantafstand van 10x10 meter. De kronen werpen een halfschaduw op het weiland; 40 tot 60% bedekking is ideaal.⁴ De bosweide wordt aangeplant in de periode 2022-2023 (fase 1).

De gebruikte cultivars voor de hoogstamfruitbomen zijn met zorg uitgekozen en staan afgebeeld op onderstaande plattegrond. Het gaat hierbij om appels, peren en pruimen. De gekozen cultivars zijn overwegend oude rassen. Het zijn geen exoten die kunnen verwilderen. De 'Richtlijnen voor risicobeperking invasieve exoten in agroforestry' van de WUR en FLORON is ons bekend.⁵ Er zal dan ook geen van de te vermijden soorten worden aangeplant.

⁴ Marc Shepard, *Herstellende landbouw* (2013). Agro-ecologie voor boeren, burgers en buitenlui. P. 220.

⁵ Bruijnes, Waenink & Odé, *Richtlijnen voor risicobeperking invasieve exoten in agroforestry*, Advies voor het hanteren van een negatieflijst bij aanplant van agroforestry (2022). WUR en FLORON.

De gekozen cultivars van de hoogstamfruitbomen in Fase 1: Bosweide. De plantafstand tussen de hoogstam fruitbomen is 10x10 meter. De cultivars worden uitgewerkt in de bijlage 'Bosweide cultivars'.

De tweede fase, het **agro-forestry** perceel, is systematischer van aard. Hier zullen rijen met bomen en struiken aangeplant worden. Deze rijen herhalen zich of worden afgewisseld met een akker voor eenjarige teelten. De beplanting is handmatig of machinaal te onderhouden en ook mechanische oogst zal hier mogelijk zijn. Dit systeem wordt aangeplant in de periode 2023-2024.

Voorbeeld agro forestry

De beplanting zal bestaan uit walnoot, hazelnoot, tamme kastanje, rode bes, zwarte bes, kruisbes, framboos, rabarber en diverse kruiden.

Het voorste deel, het eerste perceel gezien vanaf de Wessinghuizerweg, wordt een **natuurlijk voedselbos**. In het natuurlijke voedselbos staat de beplanting in organische vormen. Er wordt gebruik gemaakt van de gelaagdheid die in de permacultuurprincipes wordt beschreven. Er zal een grote variatie aan planten te vinden zijn. Het natuurlijke voedselbos is qua tijdsplanning het sluitstuk en wordt aangeplant in de periode 2024-2025 (fase 3).

Voorbeeld natuurlijk voedselbos

Ook hier zal de beplanting bestaan uit notensoorten, kleinfruit en kruiden. Verwilderende soorten zoals benoemd in de 'Richtlijnen voor risicobeperking invasieve exoten in agroforestry' van de WUR en FLORON worden vermeden.

7. Planning

Onderstaand schema geeft de globale planning van het project weer. De fasering van de aanplant is te zien op de plattegrond. Aanplant vindt bij voorkeur plaats in de maanden november, december en januari.

	2021	2022				2023				2024			
	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Oriëntatie, referentiebezoeken													
Projectplan opstellen													
Ontwerp opstellen													
Overleg buurtbewoners													
Aanvraag vergunningen													
Aanplant fase 0 (windsingels en infrastructuur)													
Aanplant fase 1 (bosweide)													
Aanplant fase 2 (agroforestry)													
Aanplant fase 3 (natuurlijk voedselbos)													

8. Risico's en kansen

Veranderend klimaat

Door weersomstandigheden die steeds extremer worden kan het voor de jonge aanplant in de eerste jaren moeilijker zijn goed aan te slaan. Wanneer deze fase voorbij is komt er een kentering, zodra de planten diep genoeg geworteld zijn zal het bos juist beter bestand zijn tegen extremen dan akkers met eenjarige gewassen.

Onzekere afzet door onbekendere en/of duurere producten

Door de grote diversiteit aan gewassen is de arbeidsinspanning per gewas groter. Dit maakt het product kostbaarder dan gewassen die in bulk worden geproduceerd. Voordeel van de voedselbosproducten is wel weer dat ze in een compleet andere categorie vallen, waarbij kwaliteit een belangrijkere maatstaf is voor de prijs dan kwantiteit.

Via de Stichting Voedselbosbouw Nederland is er contact met collega-voedselbosboeren. Deze pioniers in een nieuwe vorm van landbouw lopen allemaal tegen dezelfde uitdagingen aan. Hierbij kan er veel van elkaar geleerd worden en zijn er intenties om een collectief op te zetten om te zijner tijd een stabiele afzetmarkt te krijgen. Met de beoogde activiteiten en contacten zal de afzet zeker in de beginjaren, maar naar verwachting ook later, geen problemen opleveren. We merken bovendien dat er brede lokale en regionale behoefte is aan kwalitatief hoogwaardige streekproducten.

Tekort aan arbeidskrachten

In de huidige arbeidsmarkt is het moeilijk om aan goed personeel te komen. Als dit komende jaren aanhoudt, zal dit op termijn problemen kunnen opleveren met de oogst van producten uit het bos. Het voordeel van een bossysteem is dat het geleidelijk meer oogst gaat geven en er dus een aanloop is naar de tijd dat er meer arbeidskrachten nodig zijn. De inzet van jongeren uit de buurt heeft gedurende de schoolvakanties veel potentie. Bovendien is de oogst door de diversiteit aan soorten behoorlijk verspreid over het jaar. Hierdoor kan er over langere tijd werk worden geboden en zijn er minder mensen tegelijk nodig. Ook de innovatie van oogstmachines zal zich in de komende jaren steeds verder ontwikkelen en biedt hierin wellicht een oplossing.

Bijlage

Plattegrond totaalplan

Quickscan Wet natuurbescherming Wessingboerbos

Bosweide cultivars

Huidig bestemmingsplan Agrarisch met Waarden

Uitslag digitale watertoets